

N:o 11.

Ank. till Riksd. kansli den 9 februari kl. 4 e. m.

*Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående
anslag till reseunderstöd åt arbetare för besökande af 1897
års allmänna konst- och industriutställning i Stockholm.
(2:a U. A.)*

Uti en den 4 december 1896 afgifven, till förberedande behandling af statsutskottet remitterad proposition (n:o 11) har Kongl. Maj:t, under återopande af propositionen bilagdt utdrag af protokollet öfver civilärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att, såsom understöd åt arbetare i de särskilda yrkena för besök vid 1897 års allmänna konst- och industriutställning i Stockholm, på extra stat för år 1898 anvisa och ställa till Kongl. Maj:ts förfogande ett belopp af 56,000 kronor att genom de i de särskilda orterna för utställningens främjande tillsatta komitéer utdelas, under vilkor att genom komitéerne, hvar för dess område, för ändamålet anskaffades minst lika stort belopp, som af statsmedel tillsköttes, och enligt de närmare bestämmelser i öfrigt, Kongl. Maj:t kunde finna godt meddela, med rätt för Kongl. Maj:t att redan under år 1897 af tillgängliga medel förskjuta ifrågasvarande belopp.

Till återopade statsrådsprotokollet har föredragande departementschefen anmält att, sedan vid ett den 7 februari 1896 hållet sammanträde

mellan centralkomiténs för 1897 års allmänna konst- och industriutställning i Stockholm förvaltningsutskott samt ordförandena i de för de särskilda orterna tillsatta komitéer för utställningens främjande framhållits vigten deraf, att åt ett antal obemedlade, genom yrkesskicklighet framstående arbetare bereddes tillfälle att genom besök vid utställningen vinna erfarenhet och ökad färdighet, samt tillika öfverenskommits, att lokalkomitéerna skulle hvar inom sitt område söka att genom subskription eller på annat sätt anskaffa en del af de medel, som erfordrades för bestridande af de direkta kostnaderna för arbetarnes resor till utställningen och uppehåll på platsen, förvaltningsutskottet, jemväl efter öfverenskommelse vid nämnda möte, uti en den 15 februari 1896 aflåten skrifvelse gjort framställning om beredande af anslag af statsmedel såsom bidrag till ifrågavarande kostnader, hvarjemte utskottet uti särskild skrifvelse af samma dag hemställt om rätt för arbetare, som genom lokalkomitéernas bemedling kunde komma att sättas i tillfälle att besöka utställningen, att få å statens jernvägar afgiftsfritt färdas till och från Stockholm.

Uti sin först omförmälda framställning hade förvaltningsutskottet, med erinran hurusom vid föregående tillfällen anslag af statsmedel beviljats till reseunderstöd åt arbetare för att vid utställningar i främmande länder inhemta vidgade insigter och söka utveckling i konst och slöjd, och med åberopande af hvad vid ofvan omförmälda möte förekommit, vidare anført, att enligt förvaltningsutskottets mening i medeltal skulle från hvarje af de tjuguuåtta områden, för hvilka lokalkomitéer vore tillsatta, 100 arbetare erhålla stipendier för att besöka utställningen, och att det kontanta beloppet af dessa stipendier lämpligen kunde för enhvar bestämmas till 40 kronor, hvaraf hälften skulle utgå af statsmedel och hälften af de genom lokalkomitéernas försorg inom länen anskaffade medlen; hvarjemte förvaltningsutskottet meddelat, att utskottet, på det att stipendiaterna måtte hafva den nytta af sitt besök, som dermed åsyftades, ämnade till deras disposition ställa med afseende på utställningens olika afdelningar väl förfarna och sakkunnige personer, som kunde handleda dem och gifva dem nödiga upplysningar vid deras besök på utställningen.

På grund häraf hade förvaltningsutskottet hemställt, det Kongl. Maj:t täcktes till Riksdagen aflåta proposition angående anvisande af ett anslag å 56,000 kronor, att, efter fördelning på de i de särskilda länen för utställningens befrämjande tillsatta komitéer, af dessa användas såsom understöd åt skicklige arbetare, hvilka genom komitéernas förmedling bereddes tillfälle att besöka berörda utställning, un-

der förutsättning, att lokalkomitéerna ginge i författning om att genom subskription eller på annat sätt, hvar inom sitt område, för samma ändamål anskaffa ett belopp, motsvarande det, som skulle komma att för lokalkomitéernas disposition af statsmedel tillskjutas.

Sedan till följd af härå erhållen remiss statskontoret afgifvit utlåtande och deri hemställt om bifall till förvaltningsutskottets framställning, hade kommerskollegium till Kongl. Maj:t inkommit med infordradt utlåtande och deri till en början åberopat, att för besökande af utställningar arbetare erhållit reseunderstöd af statsmedel vid följande tillfällen:

år 1855, då, för besökande af samma års utställning i Paris, 2,000 riksdaler banko anvisats till fördelning på ett efter detta belopp lämpadt antal handtverksmästare och minst lika många gesäller;

år 1862, då, med anledning af samma års utställning i London, 20,000 riksdaler anvisats till resestipendier, deraf den ena hälften åt industriidkare och arbetare samt den andra hälften åt andra personer;

år 1872, då 10,000 riksdaler anvisats åt handtverks- och fabriksarbetare i de olika yrkena för besökande af de i utlandet under året anordnade allmänna konst- och industriutställningar;

år 1873, då, för besökande af samma års utställning i Wien, 20,000 riksdaler anvisats åt lärare vid rikets tekniska läroanstalter, andra personer, som kunde utöfva mera allmän inverkan på industriens utveckling, samt skicklige och redbare arbetare;

år 1888, då, i anledning af samma års utställning i Köpenhamn, 2,000 kronor anvisats såsom resebidrag åt handtverks- och fabriksarbetare; samt

år 1889, då, för besökande af årets utställning i Paris, 10,000 kronor anvisats åt yrkesidkare, företrädesvis inom den mindre industrien, samt arbetare i de särskilda näringsyrkena,

hvarjemte särskildt åt teknici statsmedel anvisats såsom reseunderstöd för besökande af utställningarne i London år 1851, i Paris år 1867 och i Chicago år 1893.

För egen del hade kommerskollegium anfört: Det vore utan tvifvel ur flere synpunkter fullt lämpligt att genom understöd af allmänna medel bereda skicklige och aktningvärde arbetare möjlighet att besöka den allmänna konst- och industriutställningen i Stockholm år 1897. Derigenom skulle, bland annat, arbetarne icke blott få tillfälle att se och med hvarandra jemföra produkter af samma slag som de, med hvilkas förfärdigande de sjelfve sysselsatte sig, utan jemväl erhålla en inblick i, huru den ena industrien sammanhängde med den andra och den

betydelse det industriella arbetet egde för hela samhällets förkofran. Beträffande de ifrågavarande understödens belopp syntes, derest fri resa å statens jernvägar beviljades dem, som blefve med understöd hugnade, derigenom den skilnad i resekostnader, som eljest skulle af olika afstånd till hufvudstaden betingas, om ej fullständigt, dock i väsentlig mån utjemnas. Kollegium, som ej heller funne det föreslagna antalet reseunderstödstagare för stort, tillstyrkte alltså bifall till förvaltningsutskottets förevarande framställning, samt hemställde att, derest statsanslag blefve för ifrågavarande ändamål beviljadt, följande föreskrifter i afseende å understödens fördelning borde meddelas, nemligen:

att statsanslaget skulle af förvaltningsutskottet fördelas mellan lokalkomitéerna, med iakttagande att, der en lokalkomité icke inom viss tid, som af förvaltningsutskottet bestämdes, insamlat det belopp, som, med en beräkning af 100 understödstagare, skulle, enligt ofvan angifna grunder, erfordras, eller 2,000 kronor, skulle så stor del af statsanslaget, som motsvarade skilnaden mellan sistnämnda belopp och det af lokalkomitén insamlade beloppet, fördelas på de lokalkomitéer, som inom den bestämda tiden visat sig hafva insamlat mer än 2,000 kronor;

att lokalkomitéerna skulle omhänderhafva bestyret med understödens fördelning mellan understödstagarne;

att lokalkomitéerna skulle, hvar för sig, genom annonser i ortens mera spridda tidningar tillkännagifva viss tid, inom hvilken ansökning om understöd skulle vara till komitén inkommen;

att understöden borde, med hänsyn, så vidt möjligt, till de inom de särskilda komitéområdena befintliga olika industriplatser och industri-grenar, fördelas af lokalkomitéerna på grund af de inkomna ansökningarna och hvad eljest om en hvar bland de sökande kunde af vederbörande komité vara känt; samt

att den hälft af understödet, som skulle utgå af medel, insamlade genom lokalkomités försorg, skulle vid afresan från hemorten tillhandahållas understödstagarne, och statsanslaget till dem utbetalas å förvaltningsutskottets byrå, sedan vederbörande styrkt sig vara till reseunderstödet utbekommande berättigad.

Lika med de i ärendet hörda myndigheter ansåge sig departementschefen böra tillstyrka, att Kongl. Maj:t måtte af Riksdagen äska medel för att bereda tillfälle för väl vitsordade svenske arbetare i de olika yrkena att kunna besöka ifrågavarande utställning; och har departementschefen förklarad sig sinnad att, sedan Riksdagen meddelat

sitt beslut i ämnet, för Kongl. Maj:t ånyo anmäla och till bifall förordna den gjorda framställningen angående fri resa å statens jernvägar till och från utställningen för samma arbetare.

Då anslaget behöfde tagas i anspråk redan under år 1897, men detsamma syntes böra upptagas i riksstaten för år 1898, ansåge departementschefen bemyndigande böra begäras att redan under år 1897 af tillgängliga medel förskjuta ifrågavarande belopp.

På grund af hvad till statsrådsprotokollet blifvit anfördt finner sig utskottet böra tillstyrka, att anslag för omförmälda ändamål må, på sätt Kongl. Maj:t föreslagit, af Riksdagen beviljas; och har utskottet med afseende å de af kommerskollegium förordade bestämmelser angående utdelandet af ifrågavarande reseunderstöd icke haft annat att erinra än att, enligt utskottets mening, bestyret med statsanslagets fördelning mellan lokalkomitéerna och utbetalning till understödstagarne lämpligen bör öfverlemnas åt kommerskollegium. Under uttalande häraf får utskottet alltså hemställa,

att Riksdagen må, såsom understöd åt arbetare i de särskilda yrkena för besök vid 1897 års allmänna konst- och industriutställning i Stockholm, på extra stat för år 1898 anvisa och ställa till Kongl. Maj:ts förfogande ett belopp af 56,000 kronor att genom de i de särskilda orterna för utställningens främjande tillsatta komitéer utdelas, under vilkor att genom komitéerna, hvar för dess område, för ändamålet anskaffas minst lika stort belopp, som af statsmedel tillskjutes, och enligt de närmare bestämmelser i öfrigt Kongl. Maj:t kan finna godt meddela, med rätt för Kongl. Maj:t att redan under år 1897 af tillgängliga medel förskjuta ifrågavarande belopp.

Stockholm den 9 februari 1897.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

Reservation

af herr *G. D. R. Tornerhjelm* mot vissa delar af motiveringen.